

katero dobivajo v cesarskih magazinih po trdni (limito) ceni, včasih komaj še pol krajcarja ostane kot zaslužek celega meseca, ali pa da ostanejo celó cesarskemu eraru še kaj na dolgu.

Tudi delavcem na „geding“ v jami se je zaslužek skoro za polovico znižal. Ako pa rudarji prosijo poboljška, jim c. k. rudarsko vodstvo žuga s tem, da bode tuje delavce najelo, domačim pa delo vzelo. Res je c. k. rudarsko vodstvo oparke in zidarje iz Italije naročilo ter jim plačuje po 1 gold. 50 kr. na dan še celó zdaj po zimi, ko imajo boje težko primerne in tolike plače vrednega dela.

Vsled težkega in zdravju škodljivega dela in vsled pomanjkanja zadostnega živeža delalci vedno belebajo in 1874. l. je bila vsled lakote med njimi nastala celó vročinska bolezen; sploh so delavske družine že tako oslabene, da pri nabiranju vojaških novincev v zadnjih letih nobeden izmed njih ni bil potrjen k vojakom.

Ker tako brezobzirno ravnanje nasprotuje človeškemu čutilom, in zlasti ker tudi silno škoduje časti in veljavi državi, ako c. k. uradi c. k. rudnikih tako ravna, podpisani prevzvišenega gospoda c. k. ministra poljedelstva vprašajo:

1. Mu je li žalostni stan delavcev v idrijskem rudniku in njih zatiranje in brezobzirno izžemanje po c. k. rudarskem vodstvu idrijskem znano?
2. Misli li kakor hitro mogoče to odpraviti in delavcem pomoči, da bodo mogli vsaj po človeški živeti?

Naši dopisi.

V Gorici 25. jan. — Led na Soči — po mestih čez in čez!! To je redka prikazen pri nas. In prinesel nam je ta dar tisti god, o katerem laški pregovor pravi: „San Bastian puárta la viola in man“. (Sv. Boštjan nosi vijolico v roki). Res, sred preteklega tedna smo imeli poštenih 9 stopinj mraza, kar je za Gorico — Nizzo celó nenavadno. Zapisano naj ostane to v „Noviški“ kroniki — ne za sedanje naše ljudi, ki so letošnjo zimo sami doživeli in občutili, ampak za potomce, kakor so tudi naši stari nam zapustili zročilo, da so nekdanj „cele lodrice vina po ledu čez Sočo vozili“. Razloček bi bil tedaj ta, da led in lodrice tudi mi imamo, vina v lodricah pa ne. Pa kaj vina! bati se je, da tudi vode ne bomo imeli. Na Krasu že davno pomanjkanje vode trpé in če ne bode suše konec, usahnejo tudi po drugih krajih studenci; zakaj, ne le, da nismo že več mesecev pravega dežja imeli, je neó — z redkimi izjemami — skoz in skoz jasno in obzor krasno čist brez kake megle; in to je skoraj še večje čudo po zimi, ko mraz. — Dne 19. t. m. je sklical deželni glavar, viter dr. Pajer, zbor vsakošnih veljakov v posvet, kako bi bilo pomagati našim revežem po deželi. Izvoljen je v ta namen poseben odbor izmed odličnikov; ud tega odbora je tudi dr. Tonkli. Ta odbor bo nabiral pomočkov za stradajoče. — Nehal je z novim letom izhajati „Gospodarski list“, zato neki, ker ima c. k. kmetijska družba premalo plačujočih slovenskih udov. *) Priobčevala bo menda kmet. družba svoja naznanila in vesti po „Soči“ — Ustanavlja se zdaj tukaj „veteransko društvo“ po prizadevanji g. majorja v pok. viteza K. Catinelli-a. Pravila so že potrjena in prav primerna. — Tudi neko drugo društvo

*) Gospod profesor Povše, ki je največ člankov pisal „Gosp. Listu“, je obljubil bogatiti naš list s svojimi cenjenimi gospodarskimi spisi.

se že nekaj dni spet giblje: vstala je od mrtvih „ginnastica“ z imenom „društvo za muziko, dramatiko in telovadstvo“ — kar je prav za prav že popred bilo. — Jako všeč so bile mnogim gospodom pri nas — in gotovo tudi drugod — besede, ki ste jih „Novice“ v zadnjem (3.) listu na strani 22. spregovorile o množenju slovenskih listov, sosebno šolskih: „... Ni li drugi drugemu na poti? — Dandanes res živimo v „papirnatem stoletju“, kajti časnikov vsake vrste je kakor listja in trave, tako, da jo je prav dobro zadel uni kmetovalec, ki je rekel: „Davkov in časnikov je vsako leto več.“ — Vsi hočejo biti zidarji! Kdo bo pa malto nosil? Nekdaj je hotel vsak „rodoljub“ da le je znal držati pero, biti časniški dopisnik, potem slovničar ali pesnik, pozneje politikar, zdaj pa — časnikar!

Iz Pazina 21. jan. — Velečastiti gosp. dr. L. Gregorec, urednik „Slov. Gosp.“ v Mariboru, je nabral in odboru za stradajoče v srednji Istri poslal 134 gold. 35 kr., za koji lepi dar se v imenu imenovanega odbora vsem dariteljem in veleučnemu gosp. doktorju najtoplejše zahvaluje J. Berbuč, tajnik odbora.

Iz Košane na Notranjskem 22. pros. J. — Milo nam je bilo slišati, kaka revščina z gladom tare naše sobrate v Istri. A Bogu bodi potoženo, ne trpi samo Istra, — tudi pri nas v košanski in vremski fari se nabaja enaka osoda. Ubogi ljudje nimajo potrebnega živeža, ne semen, da bi si mogli spomladi svoje polje obsejati, s čem pa še davke plačati! Poleg slabe letine imeli smo tudi zaprtijo zaradi goveje kuge in vse ž njo sklenjene nadloge. Pri nas ni nobenega zaslužka in glavni pridelek pri nas je edino le sadje. Žitni pridelki še v dobrih letinah komaj za četrto leta zadostujejo. Nad vsem tem je lansko leto tudi nesreča ognja zadela tri kraje: Vreme, Neverke in naposled na sv. Štefana dan tudi Ostrožno Brdo. Bog daj, da bi poziv sl. deželnega predsedstva našel odmev v usmiljenih srcih naših deželanov in da bi nam Notranjecem na pomoč prihiteli, kakor so prihiteli našim sobratom v Istri! Od častitih naših poslancev pa pričakujemo, da nam bodo naklonili vsaj toliko pomoči, da glada ne poginemo.

Iz ilirske Bistrice. (Vabilo k veliki besedi) v spomin Valentina Vodnika 2. svečana s sledečim programom: 1. „Pri zibelki“ (Mašek). 2. Deklamacija (Toman). 3. „Večerna“ (Härtel). 4. Govor. 5. „Zvonovi“. 6. „Gluha mora biti“ — burka v enem dejanji. 7. „Tiha noč“. 8. Loterija. 9. Ples. — Začetek ob 7. uri zvečer. Vstopnina za posameznike 1 gold., za družine 2 gold. Ker je čisti dohodek te veselice namenjen v podporo stradajočim Istranom, nadjamo se obilo vdeležbe od blizo in daleč, h kateri najuljudneje vabi odbor.

Iz Št. Vida na Dolenjskem. — Umrl je 23. t. m. popotnikom po dolenjski cesti dobro znani, pa tudi od zadnjih volitev v deželni zbor drugod po slovenskem svetu sloveči poštar in krčmar Janez Čož pri sv. Roku, star 76 let. Ko mu je, kakor smo v obravnavah zborovih čuli, pred volitvijo zažugal okrajni glavar, da zgubi pošto, ako ne voli v vladnem smislu, odgovoril je vrli možak brez strahu: „ako mi precej odvzamete pošto, jaz ne zatajim svoje narodnosti.“ Volil je v narodnem smislu, kakor vselej, pa res je tudi zgubil pošto, kakor mu je bilo zažugano, ako ravno je imel pisarno v najlepšem redu in je bil zarad tega večkrat pohvaljen od poštnih nadzornikov. — Umrla je bila Čožu lani 23. januarja blaga žena, postrežljiva in prijazna zlasti potujočim dijakom; in čudno naključje! — letos ravno tisti dan je šel za njo zvesti mož. Naj v miru počiva poštenjak! Ker je bil tudi mnogoleten naročnik in marljiv bralec „Novic“, naj mu bo tu postavljen skromen spominek! — Za stradajoče Istrijane se je tu pri nas

veliko nabralo ne samo denarja, ampak tudi žita. Hodili so po vaséh nabirat od prečast. gosp. župnika naprošeni blagosrčni možje in v par dneh nabrali sočivja in žita do blizo 100 mernikov. Ta teden se pošlje v Pazin dotičnemu odboru. Gotovo lepa pomoč revežem. — Mraz si želimo uže v skrajni konec Sibirije; — hvaležni smo mu pa tudi nekoliko, ker je morda pomagal zatreti živinsko kugo, ki je v naši okolici, zlasti pa v Velikem Gabru močno divjala. Naj nas nikdar več ne obišče, ampak ostane doma na Turškem, kjer je še marsikaj za podaviti.

Iz Kroke. (*Vabilo k veselici*), katero napravi kropsko-kamnagoriška čitalnica v Kropi dne 1. svečana. Program: 1. Nagovor v spomin Vodniku. 2. Vesela igra „Bob iz Kranja“ v enem dejanji. 3. Petje: a) Žezulinka, b) Slavjanka, c) Ilirija oživljena, d) Škerjanec in druge narodne pesmi. 4. Tombola. 5. Društvena zabava. — Začetek ob polni 7. uri zvečer. Udje so vstopnine prosti, za neude 10 kr.

Iz Ljubljane. — Deželna cenilna komisija kranjska, kateri udje pod predsedstvom gospoda deželnega predsednika viteza Kalline so poleg c. k. finančnega svetnika gosp. Kremanna in c. k. cenilnega inšpektorja gosp. Podrekarja bili od deželnega zbora voljeni gospodje: baron Wurzbach, dr. Poklukar, Luka Robič in dr. Ahačič, od c. k. deželne vlade izbrana gospod — Košir iz Brezovice in pl. dr. Zavinšek, je, kakor smo v predzadnjem našem listu omenili, 12. dne t. m. začela pregledavati in pretresavati operate okrajnih cenilnih komisij; danes zamoremo naznaniti, da je svojo nalogo 19. dne t. m. dovršila. Za poročevalca o svojem delovanju si je izvolila našega državnega in deželnega poslanca dr. Poklukarja, čegar temeljito izdelano poročilo je soglasno sprejela. S tem je deželna cenilna komisija svojo nalogo končala; na njeno mesto stopi ob svojem času reklamacijska komisija, katere udje se imajo po noveli, ki je ravno zdaj državnemu zboru predložena, na novo imenovati, oziroma voliti. Vsi akti deželnih in okrajnih cenilnih komisij, ki vcenitev zadevajo, gredo sedaj c. k. finančnemu ministerstvu v roke. Ondi jih bode centralna cenilna komisija po postavi pregledala in pretresala in potem končno določila, kaj naj obvelja. Iz zanesljivega vira smo zvedeli, da, kakor reč zdaj stoji, in če vrstilno tarifo centralna cenilna komisija bistveno ne spremeni, smemo izdatnega zmanjšanja gruntne davka (morebiti kakega pol milijona goldinarjev) pričakovati, s katerim je dozdej dežela naša preobložena bila in kar se nam je tudi že ob času pripravljanja k vcenitvi in pa ob času vcenitve same od uradnih krogov zagotavljal. Da bode od zemljišč, ki so prej le malo vžitka dajala, pa so se od prejšnje mere posihmal zdatno zboljšala, na priliko, v njive, travnike in vinograde spremenila in zdaj več vžitka dajejo, v prihodnje viši davek zahteval, to umeje se samo ob sebi. Pozabiti pa tudi ni, da ob času prejšnje mere in vcenitve v deželi naši, in to posebno v oddaljenih krajih les skoraj nobene vrednosti ni imel, in da čisti prinos gojzdov bil je zato takrat le zelo majhen, zato pa tarifa za vcenitev tudi nizka. Sčasoma je to vse drugače postalo, in zdaj se les lahko in po boljši ceni speča, in ker se je njegova vrednost povikšala, je pa tudi vrstilna tarifa za gojzde pri pričujoči vcenitvi viša od prejšnje. Od gojzdov, posebno od takih v boljših legah bode tedaj v prihodnje davek viši. Ti poviški davka bodo pa le na pravo vravno davčnih razmer v deželi sami uplivali, ne pa deželno vsoto gruntoega davka povišali, kajti znano je, da so posebno njive in pa senožeti v slabih legah z davkom preobložene. Ker bode poljedelce naše mikalo zvedeti, kako

so se pri novi vcenitvi zemljišča v obdelovanske razrede vrstila in v kakošni meri in v kakošni primeri so z dotičnimi obdelovanskimi razredi prejšnje vcenitve, zato bomo našim čitateljem prihodnjič podali pregled vsega tega.

— Gospod deželni predsednik vitez Kallina in njega soproga sta revežem na Notranjskem darovala 300 gold., ljubljanskim pa 200 gold.

— (*Sejm sv. Pavla*) se je slabo obnesel; štacune večidel prazne, na živinskem sejmu pa tudi prav malo kupčije.

— Pogreb nekdanjega ameriškega misijonarja, za cerkev in kmetijstvo pri nas in v severni Ameriki mnogozaslužnega gosp. Franca Pirca, ki je v Ljubljani 22. dne t. m. v 95. letu svoje starosti umrl, je pričal, kako visoko spoštovan je bil častitljivi starček. Gospod stolni prošt Zupan so peljali sprevoz in kar je velike in manjše duhovščine, na čelu njej gosp. knezoškof dr. Pogačar, odbor družbe kmetijske, mestni župan in mnogo drugih častiteljev ranjcega se je vdeležilo spreveda, gospodje bogoslovci pa so mu nagrobno peli. Mnogi venci so izrazili spoštovanje do toliko zaslužnega gospoda, med katerimi je venec družbe kmetijske z napisom: „Očetu umne sadjereje kranjske“ spomin izbuhal, kaj je rajski storil za domačo sadjerejo. Ginljiv govor gosp. prošta na grobu je sklenil slovesnost spreveda.

— (*Javna zahvala.*) Vsem pogrebcem ranjcega misijonarja, prečastitega gosp. Frančiška Pirca, in zlasti še slavni kmetijski družbi kranjski za „očetu umne sadjereje“ poslani venec se prisrčno zahvaluje

Andrej Zamejic,

učenik duhovnega pastirstva, ranjcega častitelj.

— Iz Samobora je došel 24. dne t. m. „Novicam“ telegram, v katerem jim nenadno smrt gospoda grofa Gustava Auersperga v Mokricah 23. dne t. m. naznanja zet njegov gosp. grof Gagera z dostavkom, da s smrtjo grofa Gustava Auersperga, ki je zapustil z vdovico grafico Matildo rojeno Zoisovo edino hčerko, odmrje rod mokriških grofov Auerspergov. Ranjki je bil iskren pospeševalec napredka kmetijskega in nidačno, kar je lani v našem listu objavil korist žvepla za zdravo obrambo poljskih pridelkov, pa tudi za šolstvo se je močno zanimal. Leta 1848., ko je prvičkrat v Avstriji zasijala danica narodne ravnopravnosti, je bil navdušen ud našega „slovenskega društva“. Zadnja leta se je malo vtikal v politične zadeve, in če ga ustavoverci svoji stranki prištevajo, vendar ne morejo trditi, da je bil kaka posebna naslomba.

— Vrli Vrhničanje so ob odhodu gosp. Karola Pleškota, c. k. okrajnega sodnika v Litijo, mu tolike simpatije in dokaze iskrenega spoštovanja razodeli, da o njih ves svet lahko vidi, kak priljubljen je cesarski uradnik, ki zvesto spolnuje uradne svoje dolžnosti, pa brez potube ljubi tudi svoj narod, med katerim živi. Slava takemu poštenjaku!

— (*Na spomin Vodniku*) so se letos v čitalnicah slovenskih posebno oživile slavnostne „besede“, tako, da „Novicam“ ni mogoče, programov vseh objavljati. Zato le rečemo: Čast in hvala vsem, ki tako iskreno gojijo národno zavest!

— (*Mnogim vprašanjem, kdaj pridejo „Matičine“ knjige na svetlo*), odgovarjamo, da se je tisk zaradi natančnega dela pri „Terminologiji“ in zaradi obširnega „Letopisa“ zakasnil toliko, da se knjige niso mogle precej o novem letu razpošiljati. Naznanjamo pa, da bodo prihodnji teden gotove, in potem bodo se nemudoma razpošiljale.

Iz pisarnice „Matice slovenske“.

— (*Vabilo k slavnostni besedi s plesom*) v narodni čitalnici ljubljanski dne 1. februarja. Program besedi: 1. A. Hajdrih — „Jadransko morje“, moški zbor. 2. a) Mendelsohn Bartholdi — „Jesen“, b) Franjo Gerbić — „V noči“, dvospeva gospé Milke Gerbičeve in gospé Engelhilde Lavričeve, na glasoviru spremlja gosp. Franjo Gerbić. 3. Ch. Beriot — „Fantaisie ou Scene de Ballet“, za violon in glasovir, igrata gosp. Viktor Parma in gospica Marija Orlova. 4. Mendelsohn-Bartholdi — a) „Mesec“, b) „Spoved“, samospeva gospé Engelhilde Lavričeve, spremlja na glasoviru gospod Franjo Gerbić. 5. Ch. Dancla — „Symphonie concertante“, za dva violona in glasovir, igrajo gosp. Vikt. Parma, gosp. Anton Klein in gospica Marija Orlova. 6. Maierbeer — „Pesem pažeta“ iz 1. akta opere „Hugenoti“, poje gospá Milka Gerbičeva, na glasoviru spremlja gosp. Fr. Gerbić. 7. Dr. Benjamin Ipavic — „Kdo je mar?“, veliki moški zbor s samospevi za tenor, bariton in bas, pojó gospodje Meden, Pucihar in Valentinčič, na glasoviru spremlja gospica Marija Orlova. — Po besedi izborni ples, pri katerem gode gledališki orkester pod vodstvom kapelnika gosp. Majerja. Začetek točno ob 8. uri zvečer. Vstopnina za društvenike čitalnične 50 kr., za goste po društvenikih vpeljane 1 gold. — Na slavnostno veselico vljudno vabi odbor čitalničin.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Tagblattovce“ je interpelacija princa Windischgrätza zaradi trpljenja idrijskih rudniških delavcev tako potrla, da si ne morejo drugače pomagati, kakor da njega in vse naše poslance in tudi svojega barona Tauffrerja, ki so interpelacijo podpisali, kar naravnost lažnike imenujejo in za gotovo pričakujejo, da tudi sedanji minister grof Falkenhayn bo to interpelacijo tako v koš vrgel, kakor je s istimi tožbami storil prejšnji minister. Mi pa za trdno pričakujemo, da se z navadnimi „oficijelnimi“ poročili gosp. Lipolda in Onderke, glasovitih političnih agitatorjev, resnične večletne pritožbe idrijskih trpinov ne bodo dale „brevi manu“ več rešiti, ampak da gospod minister, ki je v Istro in Goriško sam šel gledat ondašnje nadloge, bode se potrudil tudi sam v Idrijo, da vidi, kako se godí tukajšnjim siromaškim rodovinom, ki za ubogo majhno plačo se noč in dan morajo ukvarjati s strupom živega srebra. Zdihovalje ubozih ljudi mora konečno vendar prodreti do pravične rešitve!

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zbornica poslancev je te dni obravnavala važno postavo o zemljiškem davku in konečno (26. dne t. m.) je bil s 158 glasovi (naše avtonomistične stranke) proti 142 glasom (ustavoverne) sprejet predlog kneza Lobkovica, da se načrt te postavne vrne dotičnemu odseku s to nalogo, da uže o 8 dneh zopet poroča zbornici. Poslanec Šaup kot poročevalec manjšine govoril je prvi „ad rem“ in zmerno, toda držal se je samo zanikavne strani, a da to, kar manjšina nasvetuje, ni napačno in da prav za prav v jedru med večino in manjšino ni razločka; enaki tenor je bil tudi Walterskirchnov, ki je pa vendar tu in tam zbadal našo stranko. Za večino je temeljito znanstveno in praktično, po vsem pa sijajno in sploh z največjo pohvalo govoril knez Lobkovic, — mož naše stranke; Groholski, znani slabi govornik, je tudi danes govoril slabo in toliko nesrečnejše (oziroma srečnejše), ker je, akoravno maskirano, razodel tajne nade Galicijanov,

da reklamacije vkljub obrokov nemorejo biti rešene pred 15 leti, da se nobena vlada ne more postopiti Galiciji 50% ali celo 100% višjega davka naložiti, ker bi to breme ne bilo strpljivo. Akoravno zadnji stavek menda vsak rad pripoznava, da je utemeljen, bi se to vendar nikakor ne strinjalo z namenom silno potrebnega uredjenja zemljiškega davka — ako bi govornika besede merile na to, da bi se pri tem zdaj davka prosta zemljišča Galiska ne smela kakor koli v poštev jemati. — Tirolski poslanec baron Dipavli, še govoreč od strani avtonomistične večine, je zaradi nepostavnosti, ki so se posebno novejši čas na Tirolskem godile, pod egido uže tudi tam glasovitega Posanerja in Widmana, ostro napadal Cherteka. Pred njim govoril je Chertek zbadljivo, fiskalično, a vendar slabo in mikavno dosti odločno, in tako sta si, kakor se pripoveduje, prišla s Taaffeom navskriž koj po govoru. Gosp. Chertek je zbolel. Vsi včerajšnji večerni, še bolj pa današnji časniki uže smatrajo g. Cherteka za zmeraj odpravljenega; nekateri uže prinašajo političen nekrolog o njem. — Omenjeno zemljiško novelo bodo kakor slišimo, poslanci Krčunovič, dr. Poklukar in Trojan, ki so udje dotičnega odseka, prestrojili menda tudi nekoliko metrično.

— Dopolnitev ministerstva se še zmerom odlaga. Čudno! V vseh ustavnih državah se ministerstvo jemlje iz večine parlamenta; pri nas imamo dobro vredjeno večino, al grof Taaffe še zmerom odlašá nastopiti ustavno pot, da se vredi vlada! Za ministerstvo nauka se imenuje 8 kandidatov; imenovan bi utegnil biti baron Gödl. Za finančnega ministra imenuje se grof Falkenhayn, pa tudi grof Henrik Clam-Martinic, za ministra pravosodja pa dr. Pražak.

— Nabira rekrutov bo letos meseca marca in aprila, ne pa, kakor druga leta, meseca aprila in maja. Tako je unidan poročal minister za deželno brambo v vojnem odseku zbornice poslancev. Prenaredba ta pa se opira na to, da se meseca maja prično poljska dela, katera škodo trpijo, če je takrat rekrutba. Tudi na Ogerskem se bode nabira novincev tako vršila.

— Presvitli cesar je lansko leto iz lastne blagajnice daroval 472.180 gold. za milodarne namene.

Iz Budapešte. — Minister Tisza ne bo odstopil, kakor se je te dni objavilo, vsaj „Ellenör“, oficijozni časnik Tisze piše, da Tisza ne bode dal iz rok oblasti, dokler ima v zboru večino za-se in vživa zaupanje krone.

Iz Bosne. — Raznim krajem Bosne in Hercegovine pretí velika nadloga glada (lakote). Ljudstvo nima ne koščeka kruha, tisto malo živine, ki je je ondi, krepa od glada. Mnogo jih mrje to zimo po silnem mrazu, pa na žalost svojo nimajo ne sekire, da bi si drv sekati mogli; po pet hiš skupaj ima le eno sekiro v premoženji. Res, da smo se Turčina na pol rešili — pravijo — al kaj nam koristi, ako glada poginemo, če nam Bog in car Franjo Josip ne pomaga. Nad Majdanom v Bosni so najdlji ženo s sedem otroci zmrznjeno.

Telegram „Novicam“.

Z Dunaja 28. januarja.

Vsi poslaniški krogi vzajemno z današnjimi časniki pričakujejo popolno prestrojenje ministerstva v smislu desnice. Jutri bo Ofenheimova volitev zavržena.